
MUHAFAZAKÂR DEMOKRASİ Mİ DEMOKRASİYLE SÜSLENMİŞ MUHAFAZAKÂRLIK MI?

*

*Zeyneb Çağlıyan**

Başka politik duruşlara ya da ideolojilere eklenerek varlığını sürdüren ve bu sebeple anlaşılması, tanımlanması ve açıklanması zor olan muğlak bir kavram muhafazakârlık. AKP, kendisine yönelik kuşkuları bertaraf etmek için, iktidara gelişinin ardından bu kavramın muğlaklığını ya önemsemediğinden ya da belki bundan istifade edebilmek amacıyla kendisini daha da muğlak olan bir “muhafazakâr demokrat” kimlikle tanımlamaya başladı. Bu kendisine manevra kabiliyetini arttıracak politik bir alan açma çabasının sonucuydu. AKP’nin “muhafazakâr demokrasi” diye bir kavram ortaya atarak kendisini bununla tanımlaması muhafazakârlık tartışmalarını ülke gündemine taşıdı. Muhafazakâr düşüncenin geçmişten günümüze ana politik akımlardan biri olduğu ülkemizde, muhafazakârlık üzerine çokça çalışılmamış olması tuhaf da olsa, son dönemde muhafazakârlık üzerine biraz da iktidardaki AKP sayesinde artan merak kendini kâh akademik araştırmalarda kâh sempozyum ve panellerde gösteriyor.

28-29 Nisan 2006’da *Muhafazakâr Düşünce* Dergisi ve Konrad Adenauer Stiftung işbirliğiyle düzenlenen “Avrupa’da ve Türkiye’de Muhafazakâr Düşünce ve Siyasî Partiler” başlıklı sempozyumda sunulan tebliğleri dinlerken 10-11 Ocak 2004 tarihleri arasında AKP’nin girişimiyle düzenlenmiş

* Bilkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi Bölümü, Doktora Öğrencisi.

olan “Uluslararası Muhafazakâr Demokrasi Sempozyumu”ndan beri bu yapay kimliğin müphemlikten kurtarılamamış olduğu izlenimine kapıldım. 28 Nisan 2006’da, “muhafazakâr demokrasi” kavramının mimarı addedilen Dr. Yalçın Akdoğan’ın *Zaman* gazetesinde çıkan yazısına cevaben birşeyler yazmak -“muhafazakâr demokrasi” üzerine düşünmenin gerekliliğine sempozyum sonrasında daha çok inandığımdan olacak- elzem göründü.

Baştan beri “muhafazakâr demokrasi” kavramının en büyük probleminin ikibaşlılıktan kaynaklandığını düşünmekteyim. Muhafazakârlıkla demokrasinin biraradalığına inanmayanlardan farklı olarak, bana göre kavram açısından sorun teşkil eden ve açıklık getirilmediği sürece etmeye devam edecek olan nokta, vurgunun hangi ayakta olduğunun belirsizliği. Soru olarak formüle etmek gerekirse: AKP için “muhafazakâr demokrasi” kavramında muhafazakârlık mı yoksa demokrasi mi temel öğedir? Dilbilgisi açısından yapacağımız bir tahlil bizi muhafazakârın tamlayan, demokrasinin ise tamlanan olduğu sonucuna ulaştırır ki bu da merkezî ayağın demokrasi olarak algılandığını gösterebilir. Peki ama dilbilgisi bizi sorunun çözümüne götürmek için yeterli midir? AKP’nin iktidarı süresince ortaya koyduğu pratiklerin net bir zemine oturmaması; bilakis çelişkili bir seyir izlemesi meseleyi çetrefilli hale getiriyor. Teorinin ve söylemin ötesinde gerçek açılımı sağlayacak olan şüphesiz pratikler ama pratiklerin -medeni kanun değişiklikleri sırasında yaşanan zina tartışmaları ya da bazı AKP’li belediyelerce alkol satışıyla ilgili kısıtlayıcı düzenlemeler getirilmesi üzerine çıkan tartışma örneklerinde görüldüğü üzere- her zaman söylemle aynı doğrultuda olması AKP’nin merkezî ayak olarak demokrasiyi gördüğü fikri hakkında kuşku uyandırmaktadır.

Akdoğan’ın yazısını okurken ilkin, bu kavramın mucidi olarak onun da bahsettiğim ikibaşlılığın farkına varmış olduğunu düşündüm, özellikle de şu cümlelerini okuduğumda: “Burada olması gereken, demokrasinin muhafazakârlık içine girerek dönüşüm geçirmesi değil, muhafazakârlığın demokrasi içine girerek dönüşüm geçirmesidir. Muhafazakârların demokrat olma iddiası doğal olarak demokrasiyi merkeze alan bir dönüşümü gerekli kılar.” Düşünceme göre, bu iki cümleyle merkezî ayağın hangisi olduğu sorusuna Akdoğan açıklık kazandırarak ilk ağızdan bunun demokrasi olarak tasarlandığını ifade etmiş oluyordu. Ancak birkaç cümle sonra öne sürdüğü: “Bu süreç ataerkilliğin demokratlıkla rehabilitasyonu ya da ehlileştirilmesi olarak da görülebilir, geleneğin demokrat formatta yeniden inşası olarak da. Geleneği, tarihi, dini ve toplumsal kültürü önemseyen muhafazakârlığın demokratik bir formatta kendisini inşa etmeye çalışması önemli bir açılamdır.” şeklindeki açıklamaları ana ayağı yine kaydırıyordu. Akdoğan’ın ve

diğer parti önde gelenlerinin fark edemedikleri ya da dikkate almadıkları husus yukarda zikredilen iki tanımlamanın farklı bileşenlere atıfta bulunduğu gerçeği. İlk alıntıda, “demokrasiyi merkeze alan bir dönüşüm” diye tanımlayarak vurgu demokrasi üzerine yapılıyorken sonrakinde, “muhafazakârlığın demokratik bir formatta kendisini inşa etmesi” açıklamasıyla muhafazakârlığa kaydırılıyor. Neticede kavramın üstündeki muğlaklık giderilemiyor aksine artıyor. “Bu süreci, İslamcılığın demokratik sistem içinde muhafazakârlaşması veya muhafazakârlığın siyasal sistem içinde demokratlaşması olarak da okuyanlar çıkabilir.” diyerek değişik okumalar olabileceğini isabetli bir şekilde kestiren Akdoğan, maalesef, kendi oluşturduğu kavramın üstündeki bulutları giderme konusunda başarılı olamıyor ve biz AKP’nin bu okumalardan hangisine denk düşen bir anlayış içerisinde olduğunu yine netleştiremiyoruz.

“Muhafazakâr demokratlık”, bir senteze ulaşma çabasının ürünü olarak sunulmaya çalışılırken sentezden ziyade bir uyumlu birliktelik kurma gayretinin sonucunda ortaya çıkmış bir kavram olarak siyasi terminolojimizdeki yerini alıyor. Söz konusu olan, pratiğe dökülürken temel ayağının hangisi olduğuna bir türlü netlik kazandırılmayan dolayısıyla muğlaklığı giderilemeyen, ama herşeye rağmen partiye kayda değer pragmatik kazanımlar getiren bir kavram. Partinin akıbetini “muhafazakâr demokrasi”nin akıbeti mi belirleyecek yoksa tam tersi mi olacak bunu zaman gösterecek. □